

1944, september 6. [Londýn.] — Pozdrav prezidenta Beneša dr. V. Šrobárovi a stanovisko k vzťahu medzi čs. vládnymi orgánmi v Londýne a Slovenskou národnou radou, zaslané rádiotelegraficky do Banskej Bystrice.¹

V

Drahý příteli Šrobáre!

Posílám Ti srdečný svůj osobní pozdrav, vřelý dík za všechnu Tvoji práci a za oddanost naší společné věci, kterou jsi v tak těžkých chvílích osvědčil. Vzpomínám na naši společnou poslední rozmluvu na Hradčanech v roce 1938. Tvůj dopis do Londýna na počátku války jsem dostal. Buď zdrav.

Tvůj Dr. Beneš.

Slovenské Národní radě prosím předat toto sdělení:

Přesto, že očekávám těžké chvíle, obtíže a oběti, dívám se s klidem a nadějně na další vývoj. Konec války a pád Německa je nedaleký, naše vítězství jisté a brzké. Náš poměr ke Spojencům, tj. k Rusku, Anglii i Americe výborný. Mezi námi samými není o nic podstatného sporu. Spolupráce mezi jednotlivými skupinami a zejména i s komunisty je naprosto harmonická a loyální. Mezi Londýnem a našimi v Moskvě je plná shoda. Jakékoliv sporné věci, pokud se vyskytnou, dosud byly a budou jistě vyřízeny rozumnou dohodou.

Chápeme, že vy na místě znáte poměry, kterých my neznáme a nechceme tudíž podnikat a rozhodovat o ničem, o čem bychom se s Vámi napřed nedohodli. Prosíme vás o totéž. Zejména vás žádáme, aby všechno, co náleží do kompetence centrální vlády nebo vrchního vojenského velitelství, bylo rezervováno rozhodnutí londýnské vlády. Je třeba stále bráti v úvahu, že spojenci na nás dávají úzkostlivě pozor a hledají všude, kde to buď mezi námi nejde, nebo kde se postupuje na Slovensku bez ohledu na vládu londýnskou. Pak toho využívají proti nám a proti státním našim zájmům i proti zájmům slovenským. Proto u vás i u nás je stejně a stále třeba zdůrazňovat plnou vzájemnou jednotu, spolupráci a samozřejmě státní suverenitu a jednotu Československé republiky a přirozenou a také samozřejmou nutností, kterou my uznáváme, abyste vy doma na Slovensku postupovali zejména v nynějších poměrech, kdy je třeba rozhodovat rychle, dle potřeb a nutnosti Slovenska. Opakují, že naše spolupráce s našimi v Moskvě je bezvadná.

Náš vzájemný postup budiž tudíž tento: vzájemný ohled náš na vás a váš na nás, loyální a harmonická spolupráce Londýna a Národní rady, vzájemná dohoda o důležitých rozhodnutích budiž, pokud možno, dosažena předem a kde to nebude možno, dodatečně si to předložit tak, aby vzájemné fungování centrální vlády a slovenské Národní rady i slovenského vojska bylo bezvadné. Svornosti, jednoty a dobré spolupráce je nám v těchto rozhodujících chvílích třeba více nežli kdykoli

¹ Pri tomto dokumente sa stretávame dokonca s tromi rôznymi dátumami. České znenie odpisu Benešovho pozdravu Šrobárovi a oznámenia Slovenskej národnej rade (zväzok odpisov depeší Londýn—Slovensko — ako príloha k čj. 6.500 Hv/taj. 1944) je datované 6. 9. 1944; odpis v slovenskom znení (zväzok fotokópií odpisov depeší Londýn—Slovensko — SÚA Praha, b S 40-3/9-10, zprávy odoslané Vítovi a Leyovi) je datovaný 11. 9. 1944. Naproti tomu Šrobár aj Slovenská národná rada v svojich odpovediach Benešovi (viď dokumenty čís. 322 a 330 z 21. 9. 1944) sa odvolávajú na telegram zo 14. 9. 1944. Diferencia pravdepodobne vznikla tým, že odpisy sa robili z rôznych vyhotovení konceptu depeší, zatiaľ čo SNR a Šrobár vo svojich odpovediach vychádzali z dátumu došlých rádiogramov.

jindy. Bude to zárukou pro ještě větší uznání nám a vám od spojenců a pro vzorné a svorné budování republiky po pádu Německa.

447

Plného zdraru ve vaší zodpovědné práci Vám upřímně přeje Váš

Dr. Eduard Beneš.

SÚA Praha. PMR-L, sign. Slov. nár. rada. Odpis. Strojopisný přepis.

259

1944, september 6. — 12. [Istambul.] — Hlásenie čs. zpravodajského dôverníka čs. zpravodajskej služby o situácii v slovenskom ilegálnom hnutí v prvej polovici r. 1944.¹

Bšt 090604/44

Malá kronika příprav z února 1944:

V únoru 1944 byly politické poměry na Slovensku už značně vyjasněné a vojenská akce se už zřetelně rýsovala. Ústřední vojenská skupina byla tehdy pevně

¹ Fotokópia odpisu, z ktorej túto zprávu citujeme, začína oznamom: „Spitzer prijel 2. září z Bulharska do Istambulu“. Vlastná zpráva je potom nadpísaná „Z Carihradu od Spitzera“. Odpis zprávy je označený znakmi rádiogramov, ktorými bola zpráva posielaná do Londýna postupne od 6. do 12. 9. 1944 (Bšt 090604/44).

Na totožnosť Spitzera so Špátom poukazuje poznámka farebnou ceruzkou „od Špáty — Spitzera“ na inej zpráve zo septembra (dokument čís. 260), ktorá podľa obsahu pochádza nepochybne od toho istého autora. O existencii Špátu sa dozvedáme z niekoľkých zprávy: V marci 1944 sa o ňom hovorí v depeši Kopeckého („posel Batovců z Istambulu Spata přinesl na Slovensko jako presidentův vzkaz požadavek, že president sděluje Karvašovi, aby uvolnil pro odboj prostředky ve výši 10 milionů korun. . . Posel žádá, aby se takové vzkazy nesvěřovaly mladíkům, jako je Spata.“ Vid' pozn. 5 k dokumentu čís. 54 z 29. 3. 1944). Tiež Drtina mal pravdepodobne na mysli Špátu, keď oznamoval 8. 6. 1943 dôverníkovi Gringa — Országha: „Pošlete do Istambulu spolehlivého posla přes Bukurešť. V Bukurešti nechť navštíví Šp. a ohlásí se heslem »Argus«...“ (AMZV Praha. Depše odeslané, 1943, čís. 1265, Zen. 203.)

Pokiaľ ide o totožnosť agenta „Hely“, vieme, že to bol jeden člen z dvojice agentov Zdena — Hela (SÚA Praha, Ch 37-91-7/355, vid' ďalej pozn. 7), ktorý prišiel na Slovensko skôr ako Zdena-Krátký. Mal zásluhu na nadviazaní rádiotelegrafického spojenia s Londýnom vysielateľkou Oto (porov. dokument čís. 63 z polovice mája). A že zpráva o Ursínym, Zdenovi, Golianovi, Šrobárovi a ďalších (porov. ďalší text dokumentu zo 6.—12. 9. 1944), k autorstvu ktorej sa hlási Špáta — Spitzer, bola odoslaná práve rádiostanicou Oto (18. 5. 1944 — SÚA Praha, b S 40-3), nebude len náhodná súvislosť. Hela a Špáta-Spitzer boli zrejme jedna a tá istá osoba.

O tom svedčia aj Krátkeho zprávy, ktoré sa týkajú rádiospojenia a finančných akcií. Krátký žiadal Londýn 14. mája (dokument čís. 62): „nařidte ihned Špátovi, Ignácovi a Otovi 32, že všechny vysíláčky jsou podřízeny Zdeně“. A Moravec — Pavel v zpráve pre Helu (dokument čís. 63) dáva pokyn: „Žiadame vás o úzku spoluprácu so Zdenou.“ — Vo zprávy o finančných otázkach je to ešte jasnejšie. Krátký hlásil 14. mája: „Finanční situace: Omyl, že jste použili Špátu pro tuto akci. Zastavil jsem výdej peněz jednotlivcům a oprávnil ku příjmu jen Annu, Gamu, Zdenu.“ Dňa 1. júna telegrafoval do Londýna: „Dejte příkaz Klenově skupině Šrobár přes stanici Oto, aby z kapitálu jim Vámi svěřeného financovali Zdenu.“ (SÚA Praha, Ch 37-91-29/21.) A znova 15. 6. 1944: „Nařidte Gamě, aby převzal všechny peníze, které dala Hela redaktoru Djuračkovi (blízky spolupracovník Šrobárov — pozn. V. P.) a nařidte Gamě, aby vytvořila finanční výbor dohodou s Annou a Zdenou.“ (Tamtiež, Ch 37-91-29/27.)

Ak vieme, že Špáta-Spitzer úzko spolupracoval práve so Šrobárom, a to je z jeho zprávy evidentné, ak vieme, že dal peniaze Šrobárovej skupine, a porovnáme tieto skutočnosti so zprávy, že Djuračkovi dal peniaze Hela, totožnosť Hely-Špátu-Spitzera je viac ako pravdepodobná.

Správnosť našich záverov sa potvrdzuje ešte z jedného rádiogramu Krátkeho. 21. 6. 1944 oznámil do Londýna: „Pokiaľ ide o môj styk s Annou, je veľmi dobrý cez Freya. Bohužiaľ do nášho styku zasahuje hrubo nebezpečne skupina Šrobárovcov v čele s Bobříkom a Djuračkom. Vytykajú